ಮಾನ್ಯ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದರಾಜು ಇವರು ನಿಯಮ- 330ರಡಿ ಮಂಡಿಸಿರುವ ಸೂಚನೆಗೆ ಉತ್ತರ

ಮಾನ್ಯ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಹಾಗೂ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಜ್ಞಾನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಚಿವರು

ಸೂಚನೆ:-

ರಸ್ತೆ ವಿದ್ಯುತ್, ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ಸಹಿತ ಇನ್ನಿತರ ಮಹತ್ವದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರು ಗ್ರಾಮೀಣಾ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಒಟ್ಟು 8,364.68 ಕೋಟಿ ರೂ.ಸಾಲವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 18 ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದ ಬಹುಕೋಟಿ ರೂ.ಸಾಲದ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಯೋಜನೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ವರದಿಗಳನ್ನೇ ಸಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯೂ ಇದೀಗ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಒಟ್ಟು 8,364.68 ಕೋಟಿ ರೂ.ಸಾಲದ ಪೈಕಿ 2025ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ 5,675.65 ಕೋಟಿ ರೂ.ಮಾತ್ರ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆಗೆ ಇನ್ನೂ 2,689.03 ಕೋಟಿ ರೂ.ಬಾಕಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಯಮ 330ನೇ ನಿಯಮದಡಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿರುವ ಕುರಿತು.

ಉತ್ತರ:-

ನಬಾರ್ಡ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿ(Rural Infrastructure Development Fund - RIDF) ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಧಿಯ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನಿಯಮ 330 ರಲ್ಲಿ ಕೋರಿದ ಮಾಹಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಬಾರ್ಡ್ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಛೇರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ನೀಡಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ

RIDF ಟ್ರಾಂಚ್ I ರಿಂದ ಟ್ರಾಂಚ್ XXXI ವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 44,433 ಯೋಜನೆಗಳು ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಹಣಕಾಸು ವೆಚ್ಚ ರೂ.30,463.72 ಕೋಟಿ ಆಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರೂ.23,212.98 ಕೋಟಿ RIDF ಸಹಾಯ ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದು, ಇದುವರೆಗೆ ರೂ.19,217.36 ಕೋಟಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಕೃಷಿ, ನೀರಾವರಿ, ರಸ್ತೆ, ಸೇತುವೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಶಾಲೆಗಳು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟು ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ (21,031) ಅತ್ಯಧಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ನಂತರ ರಸ್ತೆಗಳು (10,778) ಮತ್ತು ಕೃಷಿ (5,355) ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಂಜೂರಾಗಿವೆ. ಇದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಸೇವೆಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವತ್ತ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. RIDF ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ದೂರದ ಹಾಗೂ ಸೇವೆಯಿಂದ ವಂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರ ಜೀವನಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

1. ಯೋಜನೆಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ:

ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು 795 ಆರ್.ಐ.ಡಿ.ಎಫ್. ಯೋಜನೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನಾ ವೆಚ್ಚ ರೂ.15842.54 ಕೋಟಿಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪೈಕಿ ರೂ.8724.99 ಕೋಟಿ ಮೊತ್ತವು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಒಟ್ಟು ಯೋಜನಾ ವೆಚ್ಚದ ಶೇ. 55 ರಷ್ಟನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಲದ ಬಳಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇ. 62.75 ರಷ್ಟಿದ್ದು, ಇದು ಮಧ್ಯಮ ಗತಿಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

2. ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ:

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ದಾವಣಗೆರೆ, ವಿಜಯನಗರ, ಯಾದಗಿರಿ, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಶೇ. 90 ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಲದ ಬಳಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದು, ಯೋಜನಾ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ವಿಜಯಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ, ರಾಯಚೂರು, ಗದಗ ಮತ್ತು ಕಲಬುರಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಬಳಕೆಯು ಶೇ. 35 ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. (ಅನುಬಂಧ-1ರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ) ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಜನೆಗಳು ಇತ್ತೀಚಿನ **ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-29 (2024-25)** ಮತ್ತು **ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-30 (2025-26)** ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾಗಿವೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ನಬಾರ್ಡ್ ನಿಯಮಾವಳಿಯಂತೆ **3 ರಿಂದ 5 ವರ್ಷಗಳ** ಕಾಲಾವಕಾಶ ಇರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಸ್ತುತ ದಾಖಲಾಗಿರುವ **ಶೇ. 62.75 ರಷ್ಟು** ಹಣಕಾಸಿನ ಬಳಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಯ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಗತಿಯು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿದೆ.

3.ಯೋಜನಾ ಮುಕ್ತಾಯ ವರದಿಗಳ (PCR- Project Completion Report) ಬಾಕಿ ವಿವರ

<u>ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-27 ರಿಂದ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-30ರವರೆಗಿನ ಯೋಜನೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ</u>

ಈ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್‌ಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 28 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ರೂ.5162.32 ಕೋಟಿ ಯೋಜನಾ ಮೊತ್ತದ 795 PCRಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ರೂ. 2065.35 ಕೋಟಿ ಸಾಲ ಮೊತ್ತದ 90 (ಶೇ 11.31%) ಯೋಜನಾ ಮುಕ್ತಾಯ ವರದಿಗಳು (PCR) ನಬಾರ್ಡ್‌ಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಬಾಕಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಳಂಬದಿಂದಾಗಿ ಇವು ನಬಾರ್ಡ್‌ಗೆ ಸಲ್ಲಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಬಾಕಿ ವರದಿಗಳ (PCR) ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ:

ಯೋಜನಾ ಮುಕ್ತಾಯ ವರದಿಗಳ ಸಲ್ಲಿಕೆಯ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

ಬಾಕಿ ಇರುವ ವರದಿಗಳ ವಿವರ:

- ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ PCR ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು: ದಾವಣಗೆರೆ (8), ಬೆಳಗಾವಿ (7), ಹಾವೇರಿ (6), ಕೊಪ್ಪಳ (6), ಬಳ್ಳಾರಿ (5), ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (5). ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲು ಒಟ್ಟು ಬಾಕಿ PCR ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 40 ರಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.
- ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ PCR ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು (3-4 ವರದಿಗಳು): ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬೀದರ್, ವಿಜಯಪುರ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕಲಬುರಗಿ, ಹಾಸನ, ರಾಯಚೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ.
- ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ PCR ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು (1-2 ವರದಿಗಳು): ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ, ಕೊಡಗು, ಮಂಡ್ಯ, ತುಮಕೂರು, ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರ.

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-21 ರಿಂದ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್ - 26 ರಡಿಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ :

ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-21 ರಿಂದ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್-26ರವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ರೂ.5847.52 ಕೋಟಿ ಯೋಜನಾ ಮೊತ್ತದ 8,314 ಯೋಜನೆಗಳು ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದು, ರೂ.4996.82 ಕೋಟಿ ಸಾಲ ಮಂಜೂರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ರೂ. 4555.98 ಕೋಟಿ ಸಾಲ ವಿತರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಸದರಿ ಟ್ರ್ಯಾಂಚ್ ಗಳ ಕಾಲಾವಧಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, 17 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 25 (ಶೇ.0.30) ಯೋಜನಾ ಮುಕ್ತಾಯ ವರದಿಗಳು (PCR) ನಬಾರ್ಡ್‌ಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಇನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇವೆ. ಸಾಲದ ಖಾತೆಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕ ದಾಖಲೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವರದಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಬಾಕಿ ವರದಿಗಳ (PCR) ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ:

ಯೋಜನಾ ಮುಕ್ತಾಯ ವರದಿಗಳ ಸಲ್ಲಿಕೆಯ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

ಬಾಕಿ ಇರುವ ವರದಿಗಳ ವಿವರ:

- ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ PCR ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು: ಬೆಳಗಾವಿ (4) ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ (3) ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಕಿ ಹೊಂದಿವೆ.
- ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ PCR ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು : ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಕಲಬುರಗಿ ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ತಲಾ 2 ವರದಿಗಳು ಬರಬೇಕಿದೆ.
- ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ PCR ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು : ಬೀದರ್, ವಿಜಯಪುರ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 12 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ 1 ವರದಿ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿದೆ.

2. **ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ತುರ್ತು ಕ್ರಮಗಳು:** ಯೋಜನಾ ಗುರಿಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ಮತ್ತು ಸಾಲದ ಖಾತೆಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳು ಅತ್ಯಗತ್ಯ:

- **ನಿರಂತರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ** (Continuous Monitoring): ಬಾಕಿ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ನೋಡಲ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸುವುದು.
- **ವಿಶೇಷ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ** (Special Intervention): ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಕೆಗೆ ಇರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುವುದು.
- ಕಾಲಮಿತಿಯ ಗುರಿ: ಮುಂಬರುವ ಪರ್ಯಾಲೋಚನಾ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಾ 25 PCRಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಗಡುವು ವಿಧಿಸುವುದು.

FD 18 CIF 2026

(ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯ)
ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ